

საინვესტიციო არხებში წარმართებოდა - ასეთების არსებობის შემთხვევაში. მითუმეტეს, რომ საპროცენტო განაკვეთები უცხოურ ვალუტაში დენომინირებულ დეპოზიტებზე მნიშვნელოვნადაა შემცირებული წინა წლებთან შედარებით. ისე რომ, მოთხოვნის პოტენციალი მიმზიდველ ფინანსურ ინსტრუმენტებზე საკმაოდ მაღალია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბლოგი, ე. ბ. (2020). ფინანსრი ბაზრის მიმოხილვა. ეროვნული ბანკის ბლოგი, 4.
2. დოლიძე, გ. (2020). ფასიანი ქაღალდების ბაზარი საქართველოში - პრობლემები, გამოწვევები და პერსპექტივები. ინფორმაციის ტავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, 1.
3. კანონი, ს. (2019). საქართველოს კანონი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ. თბილისი.
4. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. (2020). კაპიტალის ბაზრის განვითარების სტრატეგია. კაპიტალის ბაზრის განვითარების სტრატეგია, 35.

აშშ-ს, იაპონიის, საქართველოს და ევროპის საბანკო სისტემების შედარებითი ანალიზი

Comparative Analysis for the Banking Systems of the USA, Japan, Georgia and Europe

სოფიო ზაუტაშვილი - ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის მაგისტრი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, S.Zautashvili@banklabonline.com

Sopio Zautashvili - Master in the Faculty of Business Technologies
Georgian Technical University, S.Zautashvili@banklabonline.com

აბსტრაქტი. აშშ-ს მთავარი ფინანსური ინსტიტუტია ფედერალური სარეზერვო სისტემა, რომლის სტრუქტურა შედგება რამდენიმე ფენიგან, მოიცავს 12 რეგიონალურ სარეზერვო ბანკს, რომლებიც განლაგებულია მთელი ქვეყნის მასშტაბით. ისინი აკონტროლებენ და არეგულირებენ კერძო საკუთრებაში არსებულ კომერციულ ბანკებს.

იაპონიის საბანკო სისტემა დაყოფილია სეგმენტებად: კომერციული ბანკები, გრძელვადიანი საკრედიტო ბანკები, შემნახველი ბანკები და სხვ.

ევროპის ქვეყნების, საქართველოს და იაპონიის საბანკო სისტემის მსგავსება ვლინდება იმ ფაქტით, რომ ყველა ქვეყანაში ორდონიანი საბანკო სისტემაა (გამონაკლისია ამერიკის შეერთებული შტატების საბანკო სისტემა), პირველი რგოლი ცენტრალური ბანკი, რომელიც აკონტროლებს და მეთვრეობას უწევს ქვედა რგოლს, კომერციული ბანკების სისტემას. ყველა ქვეყნის ცენტრალური ბანკების ფუნქციები მსგავსია: ვალუტის ემისია, მთავრობის ბანკირის და ფისკალური აგენტის ფუნქცია, ბანკთა-ბანკის ფუნქცია, ფინანსური ინსტიტუტების ზედამხედველობის და რეგულირების ფუნქცია და ა. შ.

ქართული საბანკო სისტემა ვითარდება მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების საბანკო სისტემების გამოცდილების საფუძველზე. ის ხელმძღვანელობს საერთაშორისო საფინანსო და საბანკო ორგანიზაციების რეკომენდაციებით და ინსტრუქციებით, საუკეთესო მსოფლიო გამოცდილებით.

საკვანძო სიტყვები: საბანკო სისტემა, ცენტრალური ბანკი, რეფინანსირების განაკვეთი, საბაზრო საპროცენტო განაკვეთები.

Abstract. The major financial institution of the United States is the Federal Reserve System. Its structure consists of several layers, includes 12 regional reserve banks located in the cities around the USA. They control and regulate the privately owned commercial banks.

The Japan's banking system is segmented into components: commercial banks, long-term credit banks, savings banks, and etc.

The similarity of the banking systems of the European countries, Georgia and Japan is revealed by the fact that the said countries have the two-tier banking system (the U.S. banking system is an exceptional). The first echelon is the Central Bank, which oversees and supervises the lower echelon - the commercial banks system. The functions of the central banks in all countries are similar: issue of currency, function of the banker and fiscal agent of the government, function of the bank of all banks, supervisory and regulatory function for financial institutions and etc.

The Georgian banking system shares and embodies the experience of the banking systems of developed countries. It is guided by the recommendations and instructions of international financial and banking organizations, with the best world experience.

Keywords: Banking System, Central Bank, Refinancing Rate, Market Interest Rates.

აშშ-ს საფინანსო სისტემა ორგანიზებულობის მაღალი დონით გამოირჩევა. იგი შედგება ფედერალური, შტატების, მუნიციპალური დაწესებულებებისა და ორგანიზაციებისაგან, აგრეთვე კერძო ფინანსური კომპანიებისაგან.

აშშ-ს მთავარი ფინანსური ინსტიტუტია ფედერალური სარეზერვო სისტემა, რომელიც დაარსებულია ფედერალური სარეზერვო საკანონმდებლო აქტის საფუძველზე, როგორც ამერიკის შეერთებული შტატების ცენტრალური ბანკი. მისი მიზანია უსაფრთხო, მოქნილი და სტაბილური ფინანსური სისტემის შექმნა. აღნიშნული კანონი ადგენს ფსს-ის მიზნებს, ფუნქციასა და სტრუქტურას, აგრეთვე მის პასუხისმგებლობას.

ფედერალური სარეზერვო სისტემა ხელმძღვანელობს შეერთებული შტატების კონგრესის მიერ მიღებული ინსტრუქციებითა და კანონებით, რომლებშიც ჩადებულია მონეტარული პოლიტიკის სამი მთავარი ინსტრუმენტი: უმუშევრობის დონის შემცირება, ფასების სტაბილურობა და გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთების რეგულირება. წლების განმავლობაში კიდევ უფრო გაფართოვდა ფედერალური სარეზერვო სისტემის უფლება-მოვალეობები და მოიცვა კომერციული ბანკების ზედამხედველობა და რეგულირება, მასვე დაევალა ფინანსური სისტემის

სტაბილურობის შენარჩუნებაზე ზრუნვა და აშშ-ს მთავრობისა და უცხოეთის ოფიციალური ინსტიტუტებისათვის მომსახურების გაწევა.

ფედერალური სარეზერვო სისტემის სტრუქტურა შედგება რამდენიმე ფენისგან. მას მართავს მმართველთა საბჭო, იგივე ფედერალური სარეზერვო საბჭო (FRB). იგი შედგება 12 რეგიონალური სარეზერვო ბანკისგან, რომლებიც განლაგებულია მთელი ქვეყნის მასშტაბით. ისინი აკონტროლებენ და არეგულირებენ კერძო საკუთრებაში არსებულ კომერციულ ბანკებს. კომერციულ ბანკებს მოეთხოვებათ ეროვნულ დონეზე აქციების განთავსება და თავიანთი რეგიონის ფედერალური სარეზერვო ბანკის საბჭოს წევრების არჩევა.

XXI საუკუნის აშშ-ის საფინანსო სისტემის განვითარებაში თანდათან მცირდება კომერციული ბანკების მნიშვნელობის ხარისხი და იმატებს არასაბანკო დაწესებულებების როლი, რაც საბაზრო ურთიერთობების სიჭარბესთან არის დაკავშირებული.

ცენტრალური ბანკი მთავარი მიზნის - ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფას ახორციელებს სხვადასხვა ინსტრუმენტების გამოყენებით. ერთ-ერთი და ყველაზე მნიშვნელოვანია სწორი მონეტარული პოლიტიკის განხორციელება, რისთვისაც ის არეგულირებს მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს. აღნიშნული წარმოადგენს ორიენტირს საბაზრო საპროცენტო განაკვეთებისთვის. მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი, იგივე რეფინანსირების განაკვეთი დგინდება ცენტრალური ბანკის მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტის მიერ ფინანსურ ბაზრებზე და ეკონომიკურ პროცესებზე დაკვირვების შედეგად.

ფსს-ის მმართველთა საბჭოს აქვს პასუხისმგებლობის ფართო სპექტრი, რომელიც დაკავშირებულია ქაღალდის ფულის ემისიასთან და მისი შესაბამისი რაოდენობით მიწოდებასთან ფედერალური რეგიონალური ბანკებისათვის, რომლებიც, თავის მხრივ, მიმოქცევაში უშვებენ მას. მმართველთა საბჭო ასევე პასუხისმგებელია ვალუტის სიმყარესა და მისდამი ნდობის შენარჩუნებაზე. ფედერალური სარეზერვო სისტემის ხაზინის დეპარტამენტი მმართველთა საბჭოსა და შეერთებული შტატების საიდუმლო სამსახურთან ერთად აქტიურად და უწყვეტად მუშაობს ბანკნოტების გაყალბების საფრთხეებთან მიმართებაში.

ამერიკის შეერთებული შტატების ფედერალური სარეზერვო სისტემის მიერ დადგენილი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი დღეისათვის 1,75%-

ია, რაც აისახება ქვეყნის საბაზრო საპროცენტო განაკვეთების სიდიდეზე. აშშ-ში იპოთეკური სესხების საშუალო საპროცენტო მაჩვენებელი 1,63%-ს შეადგენს იმ შემთხვევაში თუ თანამონაწილეობა 5%-ზე მეტია, ნაკლების შემთხვევაში საშუალო წლიური საპროცენტო განაკვეთი საშუალოდ 2,01%-ია. სამომხმარებლო სესხებზე კი საშუალო მაჩვენებელი 3,3%-ია.

რაც შეეხება დაგროვების და შენახვის საშუალებებს, სადეპოზიტო სერტიფიკატები აშშ-ში ყველაზე პოპულარულია. დამზოგველებს შეუძლიათ მინიმუმ 500 აშშ დოლარის ინვესტიცია განახორციელონ. მათი ვადა - 3 თვიდან 5 წლამდეა.

ცხრილი 1

სადეპოზიტო სერტიფიკატის წლიური საპროცენტო განაკვეთები აშშ-ში

6 თვე	12 თვე	18 თვე	24 თვე	36 თვე	48 თვე	60 თვე
1,85%	1,35%	1,35%	1,35%	1,45%	1,45%	1,45%

ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ

სადეპოზიტო სერტიფიკატზე საპროცენტო განაკვეთების ზრდა ვადის ზრდის პროპორციული არ არის. ყველაზე მაღალი 1,85% ყველაზე მცირე ვადიანობის მქონე სერტიფიკატს აქვს, ხოლო ყველაზე დაბალი 1,35% - 12-, 18- და 24- თვიანს. იგივე საპროცენტო განაკვეთი აქვთ ინდივიდუალურ საპენსიო ანგარიშებსაც. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ სტუდენტები და ახალგაზრდა დამზოგველები 23 წლამდე სარგებლობენ პრივილეგიებით. მათ შეუძლიათ 500 აშშ დოლარის ნაცვლად ინვესტირება განახორციელონ მინიმუმ 100 აშშ დოლარით.

იაპონიის ტრადიციული საბანკო სისტემა 1980-იან წლებში დაიყო სეგმენტებად: კომერციული ბანკები, გრძელვადიანი საკრედიტო ბანკები, შემნახველი ბანკები და სხვადასხვა სპეციალიზირებული ფინანსური ინსტიტუტები. მე-20 საუკუნის 80-იან წლებში ჩამოყალიბდა საბანკო ოპერაციები და პროდუქტები: სამომხმარებლო სესხი, საკრედიტო ბარათი, ლიზინგი. ამავე პერიოდში უძრავი ქონების მართვით დაკავებულმა ორგანიზაციებმა შეითავსეს კომერციული ბანკების ტრადიციული ფუნქციები, მაგალითად სესხის გაცემა.

იაპონიაშიც საბანკო და საფინანსო სისტემის მთავარი მარეგულირებელი და მაკონტროლებელი ორგანო ცენტრალური ბანკია - იაპონიის ბანკი.

იაპონიის ბანკი არის იაპონიის ცენტრალური ბანკი, სარეზერვო ბანკი, ფინანსური ორგანიზაცია, რომელიც შეიმუშავებს მონეტარულ პოლიტიკას,

განსაზღვრავს ქვეყანაში ფულის მიწოდებას და საპროცენტო განაკვეთებს. ზედამხედველობას უწევს საბანკო და საკრედიტო სისტემას. იაპონიის ცენტრალური ბანკი ფლობს მონოპოლიას ფულად ბაზრებზე, ახორციელებს ფულის ემისიას, რაც განასხვავებს მას კომერციული ბანკებისაგან. ფინანსური კრიზისის დროს კი ის კომერციულ ბანკებს აძლევს სესხს.

ისევე როგორც განვითარებული ქვეყნების ცენტრალური ბანკების უმეტესობა, იაპონიის ცენტრალური ბანკიც თავისუფალია პოლიტიკური ზეგავლენისაგან. მიუხედავად ამისა, საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოები მაინც ახორციელებენ მასზე კონტროლს.

მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების რეფორმების შედეგად აღმოიფხვრა შეღწევადობის ბარიერები ფინანსურ ბაზრებზე, რომლითაც დაიმსხვრა კედელი საბანკო და სადაზღვევო საქმესა და ფასიანი ქაღალდებით ოპერაციებს შორის.

კომერციულმა ბანკებმა, სადაზღვევო და საბროკერო კომპანიებმა მიიღეს მრავალფეროვანი ფინანსური ოპერაციების განხორციელების უფლება. ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობა შესაძლებელი გახდა არაფინანსურ ბირჟებზეც. საფინანსო სექტორი გახდა კონკურენტული, იგივე ბაზრებზე მოქმედებენ განსხვავებული პოზიციის მოთამაშეები, მეტად აქტიურობენ უცხოური ფინანსური ინსტიტუტები.

იაპონიაში, ისევე როგორც სხვა განვითარებულ ქვეყნებში, მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი დგინდება ცენტრალური ბანკის მიერ. რომელიც ამჟამად -0,1%-ია. ის იცვლება რამდენიმე წელიწადში ერთხელ. 2010-დან 2016 წლამდე განაკვეთი შეადგენდა 0%-ს, ხოლო 2016 წელს -0,1%-მდე ჩამოვიდა. საბაზრო საპროცენტო განაკვეთები შესაბამისად მნიშვნელოვნად დაბალია (იხ. ცხრილი 2).

ცხრილი 2.

პროდუქტის დასახელება	წლიური საპროცენტო განაკვეთები
იპოთეკური სესხები	0,775-1,2%
არაუზრუნველყოფილი სამომხმარებლო სესხები	3,67-13,647%
ავტოსესხი	1,825-2,175%
სტუდენტური სესხი	1,975-3,675%
საკრედიტო ბარათი	3,975-11,975%

ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ

საქართველოში მოქმედებს ორდონიანი საბანკო სისტემა, რაც გულისხმობს ზედა რგოლის - ეროვნული ბანკის და კომერციული ბანკების სისტემას.

საქართველოს ეროვნული ბანკი დამოუკიდებელია თავის საქმიანობაში. მისი უფლება-მოვალეობები, საქმიანობის წესი და დამოუკიდებლობის გარანტია განისაზღვრება ორგანული კანონით „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“, რომელიც 2009 წლის 24 სექტემბერს იქნა მიღებული.

საქართველოს კანონის „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ - თანახმად, კომერციული ბანკები ჩვენს ქვეყანაში იქმნება მხოლოდ სააქციო საზოგადოების ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმით, თუმცა ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა ითვალისწინებს რომ კომერციული ბანკი დაარსდეს, როგორც შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება (შპს).

საქართველოში ამჟამად ფუნქციონირებს 15 კომერციული ბანკი. კომერციულ ბანკებს საქმიანობის განხორციელება შეუძლიათ მხოლოდ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გაცემული ნებართვის (ლიცენზიის) საფუძველზე, რომელიც განუსაზღვრელი ვადისაა. კომერციული ბანკები თავიანთ საოპერაციო საქმიანობას ახორციელებენ კანონმდებლობის თანახმად, ასევე ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი წესებისა და ინსტრუქციების შესაბამისად.

საქართველოს ფინანსური სისტემა აგრეთვე მოიცავს საგადახდო სისტემებს, რომელიც ეკონომიკის და ინფრასტრუქტურის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია. მისი საშუალებით ხდება ფინანსური ანგარიშსწორება სწრაფად, მარტივად და საიმედოდ. შედეგად ფულადი და ფინანსური ბაზრები მუშაობენ შეუფერხებლად და გამართულად, რაც ეკონომიკის სტაბილურობას უწყობს ხელს.

საგადახდო სისტემები მოიცავს მსხვილ ბანკთაშორის გადახდებს და საცალო გადახდების სისტემებს. ამჟამად საქართველოში ფუნქციონირებს ფულადი სახსრების და ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემები. ყველაზე მსხვილი საგადახდო სისტემის ოპერატორია ეროვნული ბანკი, რომელიც საგადახდო სისტემის RTGS საშუალებით უზრუნველყოფს დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორებას და ეხმარება კომერციულ ბანკებს, მათ მომხმარებლებს და მთავრობას მათი გადარიცხვების დამუშავებასა და შესრულებაში.

XXI საუკუნეში შეინიშნა ბანკების რაოდენობის შემცირების და გამსხვილების ტენდენცია, ხოლო მათი ფილიალების რაოდენობა იზრდება. ფაქტები გვიჩვენებს, რომ საბანკო სფეროში კონკურენციისათვის მთავარია ბანკების განვითარების დონე და არა მათი რაოდენობა. დიდი მიღწევაა ის, რომ ბანკები საქართველოში აღარ კოტრდებიან. დაფიქსირდა რამდენიმე ბანკის გაყიდვის შემთხვევა, ზოგიერთის ლიკვიდაცია მოხდა ან უფრო მსხვილ ბანკს შეუერთდა, თუმცა ყველა ეს პროცესი ბანკების მენაბრეების და კრედიტორების დაზარალების გარეშე წარიმართა. აღნიშნული კი საბანკო სექტორისადმი ნდობას განამტკიცებს და განავითარებს.

საქართველოში ბოლო 20 წლის განმავლობაში დიდი პროგრესი იკვეთება საბანკო სისტემის განვითარების მხრივ. კომერციული ბანკები ქვეყანაში ეკონომიკურ განვითარებას უწყობენ ხელს, თუმცა ეს მხოლოდ მათზე არ არის დამოკიდებული. ქვეყანაში მაკროეკონომიკური სტაბილურობა უნდა ეხმარებოდეს საბანკო სექტორს, რათა მან უფრო სათანადოდ და მაღალ დონეზე შეასრულოს ოპერაციები და ფუნქციები.

რეფინანსირების ანუ მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთს მართავს ეროვნული ბანკი და ამით გავლენას ახდენს მოკლევადიან საპროცენტო განაკვეთზე ბანკთაშორის ბაზარზე. ის გარკვეული პერიოდის შემდეგ აისახება კომერციული ბანკების ჯერ მოკლევადიან, ხოლო შემდგომ გრძელვადიან საპროცენტო განაკვეთებზე. შედეგად კი - ქვეყანაში ერთობლივ მოთხოვნაზე. ამჟამად ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთი 8.5 %-ია. შესაბამისად მაღალია საბაზრო საპროცენტო განაკვეთებიც. კომერციული ბანკების წლიური საპროცენტო განაკვეთები იპოთეკურ სესხებზე საშუალოდ 11,8%-ია, ეფექტური 12%. სამომხმარებლო სესხებზე 13%-ია, ეფექტური 18%. დეპოზიტების საპროცენტო განაკვეთი საშუალოდ 11%-ია. მიმდინარე ანგარიშებზე არაუმეტეს - 7%-ისა. სადეპოზიტო სერტიფიკატებზე განაკვეთები 8,9%-დან 13%-მდე ვადიანობიდან გამომდინარე. ზოგადად, რეგიონის საფინანსო ბაზარზე ქართული ბანკები გამოირჩევიან დეპოზიტებზე მაღალი საპროცენტო განაკვეთებით.

ევროპის ცენტრალური ბანკის მიერ დადგენილი რეფინანსირების განაკვეთი დღეისათვის არის 0%, რომელიც სტაბილურია და არ შეცვლილა 2016 წლის შემდეგ. ევროკავშირის წევრი ქვეყნების კომერციულ ბანკებში საპროცენტო განაკვეთები იპოთეკურ სესხებზე საშუალოდ 1,4%-ია,

სამომხმარებლო სესხებზე კი - ყველაზე მაღალი შეიძლება იყოს 6%. დეპოზიტებზე - 0,35% საშუალოდ.

საქართველოს, ევროპის, აშშ-ს და იაპონიის საბანკო სისტემების განხილვის და ანალიზის შედეგად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქართველო გამოირჩევა მრავალფეროვანი, მარტივი საბანკო მომსახურებით და მაღალი საპროცენტო განაკვეთებით. ევროკავშირის წევრი ქვეყნების, იაპონიის და აშშ-ს ბანკები კი ხასიათდებიან ყველაზე დაბალი საპროცენტო განაკვეთებით.

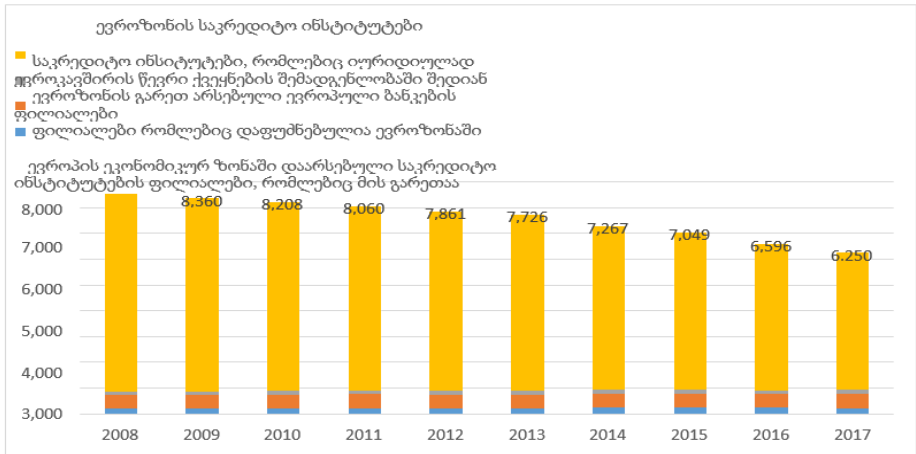
ცხრილში 3 მოცემულია ევროპის ცენტრალური ბანკის, იაპონიის ცენტრალური ბანკის, აშშ-ს ფედერალური სარეზერვო სისტემის და საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთები 3 წლის ჭრილში.

ცხრილი 3.

პერიოდი	ევროპის ცენტრალური ბანკი	იაპონიის ცენტრალური ბანკი	აშშ-ს ფედერალური სარეზერვო სისტემა	საქართველოს ეროვნული ბანკი
2018 წელი	0%	-0,1 %	2,12%	7%
2019 წელი	0%	-0,1%	2%	7,2%
2020 წელი	0%	-0,1 %	1,75%	9%

ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ

კრიზისის პერიოდში, 2009 წლის შემდეგ ევროპის მასშტაბით დაიწყო ბანკების, საკრედიტო დაწესებულებებისა და მათი ფილიალების ქსელის შემცირება. გერმანიაში დაიხურა 70 ინსტიტუტი, უნგრეთში 49, ავსტრიაში 43. მხოლოდ შვედეთსა (3) და დიდ ბრიტანეთში (15) გაიზარდა მათი რაოდენობა. ეს პროცესი 2017 წლამდე გაგრძელდა. ზოგიერთი მათგანი შეერწყა სხვა ორგანიზაციას მომგებიანობის გაზრდის მიზნით, ზოგიც დაიხურა, ჯამში დარჩა 183 000 ერთეული. ეს ცვლილებები ნაწილობრივ ინტერნეტბანკისა და ციფრული მომსახურებების განვითარების შედეგია. უკვე 2017 წელს ინტერნეტბანკს იყენებდა ევროკავშირის მოსახლეობის ნახევარზე მეტი. საკრედიტო დაწესებულებების რაოდენობრივი ცვლილებები ასახულია ნახაზზე 1.

წყარო: European Banking Federation, <https://www.ebf.eu/>

ზოგადად, ევროპის საბანკო სისტემა დამოუკიდებლობისა და ორგანიზებულობის მაღალი ხარისხით გამოირჩევა. იგივე შეიძლება ითქვას აშშ-ის საბანკო სისტემასა და ფინანსურ ორგანიზაციებზე. თუმცა, მათ შორის არის ძალიან მნიშვნელოვანი განმასხვავებელი ნიშანი. ეს ეხება ვალუტის ემისიას. მსოფლიოს თითქმის ყველა განვითარებულ ქვეყანაში ემისიის უფლება მხოლოდ ცენტრალურ ბანკებს აქვთ. ამერიკის შეერთებული შტატებში კი ხაზინის დეპარტამენტს უფლება აქვს ფედერალური სარეზერვო სისტემის გვერდის ავლით დაბეჭდოს ფული.

ევროპის ქვეყნების, საქართველოს და იაპონიის საბანკო სისტემის მსგავსება ვლინდება იმ ფაქტით, რომ ყველა ქვეყანაში ორდონიანი საბანკო სისტემა (გამონაკლისია ამერიკის შეერთებული შტატების საბანკო სისტემა), პირველი რგოლი ცენტრალური ბანკი, რომელიც აკონტროლებს და მეურვეობას უწევს ქვედა რგოლს, კომერციული ბანკების სისტემას. ყველა ქვეყნის ცენტრალური ბანკების ფუნქციები მსგავსია: ვალუტის ემისია, მთავრობის ბანკირის და ფისკალური აგენტის ფუნქცია, ბანკთა-ბანკის ფუნქცია, ფინანსური ინსტიტუტების ზედამხედველობის და რეგულირების ფუნქცია და ა. შ.

ყველა აღნიშნული ქვეყნის ცენტრალური ბანკის მთავარი ამოცანაა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა და ეკონომიკური ზრდა, რომელსაც ის ახერხებს მონეტარული პოლიტიკის გატარებით და ღია ბაზრის ოპერაციებით. მნიშვნელოვანი მსგავსება არის კიდევ ის, რომ მთავრობის ანგარიშები გახსნილია ცენტრალურ ბანკში და ამ ანგარიშების მეშვეობით ხდება მთავრობის შემოსავლების მიღება და გადახდების

განხორციელება. ცენტრალური ბანკების მმართველობით სტრუქტურაში აღმასრულებელი ორგანოა ცენტრალური ბანკის საბჭო, რომელიც კოორდინაციას უწევს მის საქმიანობას.

იაპონიის საბანკო სისტემა განსხვავებულია ევროპის და აშშ-ს საბანკო სისტემებისგან. იაპონიაში კომერციული ბანკები უფრო მეტად სპეციალიზირებულნი არიან: ნდობის ბანკები, შემნახველი ბანკები, გრძელვადიანი დაკრედიტების ბანკები. ევროპაში კი კომერციულ ბანკებს უნივერსალური ფუნქციები აქვთ და მომხმარებელს სთავაზობენ როგორც საცალო, ასევე კორპორატიულ მომსახურებას.

ევროპის საბანკო სისტემა განსხვავებულია აშშ-სა და იაპონიის საბანკო სისტემისაგან. აშშ-სა და იაპონიაში ცენტრალური ბანკები არიან მთავარი ფინანსური ინსტიტუტები, ხოლო ევროპაში, ევროკავშირის ტერიტორიაზე - ევროპის ცენტრალური ბანკი. ევროზონის წევრი ქვეყნების ცენტრალურ ბანკებს შეზღუდული უფლებები აქვთ და მთლიან მონეტარულ და ფულად სისტემას მართავს და განკარგავს ევროპის ცენტრალური ბანკი.

აშშ-ს საბანკო სისტემა ფუნქციონირებით და პრინციპებით მსგავსია ევროპისა და იაპონიის საბანკო სისტემის, მაგრამ განსხვავება გამოიხატება იმ ფაქტით, რომ არსებობს ფედერალური სარეზერვო სისტემა, 12 რეგიონალური სარეზერვო ბანკი და შტატების ბანკები. რეგიონალური სარეზერვო ბანკები არიან ცენტრალური ბანკები რეგიონების მიხედვით. ისინი განკარგავენ ფულად სისტემას რეგიონალურ დონეზე და ამავე დროს ფედერალური სარეზერვო სისტემის შემადგენლობაში შედიან.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს, იაპონიის, აშშ-სა და ევროპის საბანკო და საფინანსო სისტემებს შორის არსებობს განმასხვავებელი ნიშნები, მათ შორის მსგავსება უფრო მეტია. ფინანსური ინსტიტუტების მუშაობის პრინციპები, ფუნქციები და სტრატეგიები ყველა ქვეყანაში ერთმანეთის მსგავსად არის განვითარებული. რაც შეეხება საქართველოს საბანკო სისტემას, შეიძლება თამამად ითქვას, რომ ის ოზიარებს და ნერგავს მსოფლიო მოწინავე საბანკო სისტემების გამოცდილებას და ხელმძღვანელობს საერთაშორისო საფინანსო და საბანკო ორგანიზაციების რეკომენდაციებით, რაც მას მოწინავეთა რიგებში აყენებს.

დასკვნა. საქართველოს, ევროპის, აშშ-ს და იაპონიის საბანკო სისტემების განხილვის და ანალიზის შედეგად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქართველო გამოირჩევა მრავალფეროვანი საბანკო მომსახურებით და მაღალი საპროცენტო განაკვეთებით. ევროკავშირის წევრი ქვეყნების, იაპონიის და

აშშ-ს ბანკები კი ხასიათდებიან ყველაზე დაბალი საპროცენტო განაკვეთებით.

ევროპის საბანკო სისტემა დამოუკიდებლობისა და ორგანიზებულობის მაღალი ხარისხით გამოირჩევა. იგივე შეიძლება ითქვას აშშ-ის საბანკო სისტემასა და ფინანსურ ორგანიზაციებზე.

იაპონიის საბანკო სისტემა განსხვავებულია ევროპის და აშშ-ს საბანკო სისტემებისგან. იაპონიაში კომერციული ბანკები უფრო მეტად სპეციალიზირებულნი არიან: ნდობის ბანკები, შემნახველი ბანკები, გრძელვადიანი დაკრედიტების ბანკები. ევროპაში კი კომერციულ ბანკებს უნივერსალური ფუნქციები აქვთ და მომხმარებელს სთავაზობენ როგორც საცალო, ასევე კორპორატიულ მომსახურებას.

ევროპის საბანკო სისტემა განსხვავებულია ამერიკის შეერთებული შტატებისა და იაპონიის საბანკო სისტემისგან. აშშ-სა და იაპონიაში ცენტრალური ბანკები არიან მთავარი ფინანსური ინსტიტუტები, ხოლო ევროპაში, ევროკავშირის ტერიტორიაზე - ევროპის ცენტრალური ბანკი. ევროზონის წევრი ქვეყნების ცენტრალურ ბანკებს შეზღუდული უფლებები აქვთ და მთლიან მონეტარულ და ფულად სისტემას მართავს და განკარგავს ევროპის ცენტრალური ბანკი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“. საქართველოს პარლამენტი. თბილისი, 2009 წლის 24 სექტემბერი.
2. Annual Report 2018. European Central Bank. March, 2019. <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2018~d08cb4c623.en.html>
3. Banking in Europe: EBF Facts & Figures 2018. European Banking Federation. 2019. pp. 114. <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2018/09/Banking-in-Europe-2018-EBF-Facts-and-Figures.pdf>
4. The evolution of the ECB's accountability practices during the crisis. Economic Bulletin, Issue 5, ECB, 2018.
5. <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 22.12.2019
6. www.nbg.gov.ge, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 15.12.2019
7. <https://www.bis.org/bcbis/index.htm?m=3%7C14%7C625>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 03.01.2020
8. www.bis.org, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 10.01.2020
9. <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 19.12.2019
10. <http://forbes.ge>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 25.12.2019.
11. <https://www.ebf.eu/>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 23.12.2019.